

UDK 94(477.83)«1945/46»
DOI: 10.24919/2519-058x.9.150359

Vasyl ILNYTSKYI,

orcid.org/0000-0002-4969-052X

PhD hab. (History), Associate Professor, Head of the Ukraine's History Department of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine, Drohobych) vilnickiy@gmail.com

REVISITING THE FUNCTIONING OF THE UKRAINIAN INSURGENT MOVEMENT IN TV 22 «BLACK FOREST» (1945 – 1946)

The purpose of the study is to supplement the available information about the structure, staffing, special features of functioning one of the most important components of the UPA links – TV-22 «Black Forest» (1945 – 1946). The research methodology is based on the principles of historicism, consistency, scientific character, verification, author's objectivity, moderate narrative constructivism, as well as on the use of general scientific (analysis, synthesis, generalization) and special historical (historical-genetic, historical-typological, historical-systematic) methods. Scientific novelty lies in the fact that the document on the functioning of one of the most important structural units of the Ukrainian Insurgent Army (UPA) – Military Region (Ukrainian: Takychnyi vidtynok) 22 «Black Forest» (report on the activities of Takychnyi vidtynok 22 «Black Forest» (May 1945)) and the extract from the report of «sotnyk» (brigade commander) Kostiantyn Pryimak-«Pidhirskyi» (January 4, 1946) are introduced into scientific circulation for the first time. Conclusions. Therefore, each, even the smallest document can significantly help researchers to identify the person, known only for the pseudonym; to reveal the scale of the struggle in certain regions; to establish the detailed circumstances of a particular event. Particular scientific interest has the study of the history of military departments and sub-departments, which were directly fighting against all occupiers. Published documents significantly complement the picture of the Military Region (Ukrainian: Takychnyi vidtynok) 22 «Black Forest». At the same time, we should note that the published documents are an important source of a comprehensive study of the Ukrainian liberation movement as a whole, the functioning of TV-22 «Black Forest», in particular.

Key words: UPA, Ukrainian liberation movement, TV-22 «Black Forest», structure.

Василь ІЛЬНИЦЬКИЙ,

доктор історичних наук, доцент,

завідувач кафедри історії України

Дрогобицького державного педагогічного

університету імені Івана Франка (Україна, Дрогобич)

vilnickiy@gmail.com

ДО ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПОВСТАНСЬКОГО РУХУ У ТВ 22 «ЧОРНИЙ ЛІС» (1945 – 1946)

Мета дослідження – доповнити наявну інформацію про структуру, кадрове наповнення, особливості функціонування однієї з найважливіших складових ланок УПА – ТВ-22 «Чорний ліс» (1945 – 1946). Методологія дослідження спирається на принципах історизму, системності, науковості, верифікації, авторської об'єктивності, поміркованого нарративного конструктивізму, а також на використання загальнонаукових (аналіз, синтез, узагальнення) та спеціально-історичних (історико-генетичний, історико-типологічний, історико-системний) методів. Наукова новизна полягає у тому, що вперше вводяться до наукового обігу документ про функціонування одного із найважливіших структурних одиниць Української повстанської армії – Тактичний відтінку 22 «Чорний Ліс» (звіт із діяльності Тактичного відтінку 22 «Чорний Ліс» (травень

1945 р.) та виписка із звіту соєнного Костянтина Приймака-«Підгірського» (за 4 січня 1946 р.). Висновки. Отже, кожен, навіть найменший за об'ємом документ може суттєво допомогти дослідникам ідентифікувати, відому лише за псевдом особу, розкрити масштаби боротьби в окремих регіонах, встановити детальні обставини окремої події. Особливий науковий інтерес становить вивчення історії діяльності бойових відділів і підвідділів, які вели безпосередню боротьбу проти усіх окупантів. Опубліковані документи суттєво доповнюють картину функціонування Тактичного відтинку 22 «Чорний ліс». Водночас відзначимо, що публіковані документи є важливим джерелом до комплексного дослідження українського визвольного руху загалом, закономірностей функціонування ТВ-22 «Чорний ліс», зокрема.

Ключові слова: УПА, український визвольний рух, ТВ 22 «Чорний ліс», структура.

The statement of the problem. By opening access to archival institutions in Ukraine the scientific interest in the study of topics that were previously submitted one-sidedly and in the study of which there is a number of «blank pages» has greatly increased. The relevance of the study of such topics is enhanced by constant attempts to submit falsified, distorted information about a particular historical phenomenon / event. The functioning of the Ukrainian liberation movement refers to such complex topics. It should be mentioned that the source of research of the Organization of Ukrainian Nationalists / OUN (Ukrainian: Організація Українських Націоналістів, ОУН) and the Ukrainian Insurgent Army / UPA (Ukrainian: Українська повстанська армія, УПА) is constantly growing, and not only in connection with the declassification of archival funds, but also through frequent discoveries of complexes of underground and insurgent documents in recent years.

To trace the complete way of fighting of any department or subdivision from creation to dissolution is a rather complicated task, on the solution of which it is necessary to work for more than one year. Information about the composition of the rebel combat units is collected bit by bit. And the problem is not only in identifying the pseudonym of the fighter, but also his reliable identification, the establishment of all biographical information and the like. This is especially difficult to do it in the period of 1944–1946. Since the elimination of large rebel units was mainly carried out by People's Commissariat of Internal Affairs / NKVS (Ukrainian: Народний комісаріат внутрішніх справ, НКВС) together with military units, the task was not to carefully cultivate and identify UPA riflemen, but only to find their location, and then organise their encirclement and destruction. In the following years (1947–1949), the situation has changed – rebel units decreased in number, became more maneuverable, used the tactic of deep conspiracy and, therefore, Soviet enforcement authorities had to conduct a careful cultivation of units and, accordingly, in documents, you can find a lot number of identified riflemen.

The analysis of sources and recent researches. There is no separate comprehensive study that would address the overall functioning of TV-22. Petro Sodol reveals the issues of personnel and structure of departments and sub-departments of the UPA in 1943–1949, in particular TV-22 «Black Forest» in his directory (Sodol, 1994; Sodol, 1995). Opening access to previously inaccessible archival funds created conditions for the emergence of a synthesis of research on the history of the OUN and UPA activities by A. Kentii, Y. Kyrychuk, I. Patryliak, A. Rusnachenko, D. Vedeneev and H. Bystrukhin, V. Serhiichuk (Rusnachenko, 2002; Vedeneev, Bystrukhin, 2007; Kentii, 1999; Kyrychuk, 2003; Patryliak, 2012). A collective, final monograph of the working group on the study of the OUN and UPA activities, which contains sections on the Sovietisation of Western regions (OUN and UPA, 2005) is rather important in the highlighting of this problem. Documents and recollections that reveal certain aspects of functioning the Military Region TV-22 «Black Forest» in volumes 18 and

19 of the fundamental series «Litopys UPA» / «Chronicles of the UPA» (Litopys UPA, 1990; Litopys UPA, 1992). Valuable documents are published in the collections ordered by V. Serhiichuk (Serhiichuk, 2005). In addition, the materials on TV-22 contain a serial publication prepared by scientists of the Carpathian national University named after V. Stefanyk (Ukrainian national liberation movement, 2009; Ukrainian national liberation movement, 2010).

The study of the rebel movement was carried out by Hrigoriy Demian, Ihor Andrukhiv and Anatolii Frantsuz (Demian, 2000; Andrukhiv, Frantsuz, 2001; Andrukhiv, Frantsuz, 2008). Fragments of the biographies of the management team of the rebel departments are represented in the regional researches of the UPA activities by Oleksandr Ishchuk (Ishchuk, 2010), Dmytro Prodanyk (Prodanyk, 2011), Mykola Kohut (Kohut, 1999; Kohut, 2001; Kohut, 2002; Kohut, 2003). Biographical essays on the life and activities of the rebel movement commanders and workers of the Military Region (Ukrainian: *Taktychnyi vidtynok*) 22 «Black Forest» were written by Ihor Andrukhiv and Stepan Havryliuk (Andrukhiv, Havryliuk, 2008), Petro Arsenych (Arsenych, 2007), Yosyp Hiletskyi (Hiletskyi, Slyvka, Slyvka, 2009), Olexandra Svarchuk (Nadvirnianshchyna, 1992), Mykhailo Zelenchuk (Zelenchuk, 1992), Ivan Kmetiuk (Kmetiuk, 2012), Nestor Myzak (Myzak, 2011), Mykola Sishchuk (Sishchuk, 2009), Ivan Tymiv (Tymiv, 2011). A significant number of scientific studies on the history of the Ukrainian liberation movement, which covered some aspects of the problem, do not give reasons to talk about the presence of its comprehensive scientific procession. There remains a huge number of unknown documents on the structure and personnel of TV-22 «Black Forest». The identification and introduction into scientific circulation of them will allow us to prepare a comprehensive, generalizing study on this issue.

The article's purpose is to supplement the available information about the structure, staffing, special features of functioning one of the most important components of the UPA links – TV-22 «Black Forest» (1945 – 1946).

The statement of the basic material. In the structure of the Ukrainian Insurgent Army (UPA) the Military Region (Ukrainian: *Taktychnyi vidtynok*) 22 «Black Forest» played a special place, it was assigned to perform important tasks.

In January 1945 in TV-22 «Black Forest» there operated the following «kurins» (in Ukrainian «курени» means *battalions*): **Kurin «Skazheni» (since 05.1945 «Pidkarpatskyi»**, the commander Vasyl Andrusiak-«Rizun»; sotnia «Zmii» (*author's note: in Ukrainian «сотня» («sotnia») means an administrative-territorial and military unit; part of the regiment*), the commander Mykola Korzh-«Sokil»; sotnia «Chorni Chorty imeni Hamalii», the commander Dmytro Dziurak-«Pyrih»; sotnia «Siri», the commander Volodymyr Chavirak-«Chornota»; **Kurin «Dzvony»**, the commander Petro Melnyk-«Khmara»; sotnia «Strila», the commander Mykhailo Petrash-«Javir»; sotnia «Zavedii», the commanders Mykhailo Oryshchuk-«Boiko», Pavlo Kohuch-«Pavlo»; sotnia «Zalizni», the commander Mykhailo Olezniuk-«Oleh»; **Kurin «Smertonosti»**, the commander Khimenets Oleksii-«Blahyi»; sotnia «Mesnyky», the commander Mostyskyi Bohdan-«Vershnyk»; sotnia «Zviri», the commander Danylo Rudak-«Chorny»; sotnia «Lebedi», the commander «Shum»; **Kurin «Syvulia»**, the commander «Iskra»; sotnia «Verkhovyntsi», the commander Vasil Yaskiv-«Bobyk»; sotnia «Bystri», the commander Sviatoslav Pakholkiv-«Dudenko»; sotnia «?», the commander Petro Tryniak-«Chaika» (broken in 7.01.1945); **Kurin «Beskyd»**, the commander Luka Hrynishak-«Dovbush»; sotnia «Hutsuly», the commander Ivan Fedorak-«Kruk»; sotnia «Zeleni», the commander Mykola Svidruk-«Zavziaty» (HDA SBU. F. 2-N. An. 55 (1953). File 5. T. 1. P. 54–55).

In February 1945, TV-22 was reorganized, the essence of it was that sotnia of «Chornota» was taken from kurin «Prut» to kurin «Dzvony» (commander «Khmara»). However, before that, in December 1944, a platoon commander («chotovyi») «Chornota» (V. Chaviak) became «sotnyk» (*author's note: in Ukrainian «чотовий» («chotovyi») means a platoon commander; «сотник» («sotnyk») – a sotnia commander*). On October, 14 1944 a platoon commander P. Vatsyk-«Prut» became the leader of sotnia «Zmii» (Litopys UPA, 1992: 77). In January 1945, sotnyk «Prut» became the combat commander («kurynnyi») instead of wounded «Rizun», a platoon commander Mykola Korzh-«Sokil» became sotnyk instead of «Prut». On January 21, 1945 sotnyk «Boiko» died in the battle because of a heart attack, so a platoon commander «Pavlo» became sotnyk (sotnia «Zavedii»). On April 7, 1945 sotnyk «Pavlo» was wounded and «Morozenko» became the casual sotnyk. Later, Fedir (Mykhailo) Hrechaniuk-«Brovko» was appointed as a new sotnyk (he was originally from County Tlumach, aged over 30 years). 3 sotnia «Chorni Chorty», the commander «Pyrih» (Litopys UPA, 1992: 98). So sotnia «Zmii», the commander Mykola Korzh-«Sokil» (04.1945), had the following composition: 1 platoon (chota), commander Vasyl Kovalchuk-«Borodatyi»; 2 platoon (chota), the commander Petro Slobodian-«Khmara», and in August 1945 he became the instructor of military training; 3 platoon (chota), commander Volodymyr Posatskyi-«Zhurba» (Konyk), was removed from the position in July 1945.

In March 1945 kurin of «Rizun» was divided into two: 1 kurin «Prut» – «Skazheni»; 2 kurin of «Khmara» – «Dzvony». Kurynnyi «Rizun» became the commander of TV-22. On April, 6 1945 kurynnyi «Khmara» was wounded in kurin «Dzvony» and «Chornota» became kurynnyi; 1 sotnia, the commander Mykhailo Korzak-«Saper»; 2 sotnia, the commander Mykhailo Petrash-«Javir»; 3 sotnia, the commander Yosyp Yurtsuniak-«Vovk».

There has preserved the report TV-22 «Black Forest» for April 1945, which presents a list of all departments of the UPA: 1) kurin «Pidkarpatskyi» (to 04.1945 «Skazheni») (a) sotnia «Zmii», the commander Mykola Korzh-«Sokil»; b) sotnia «Zavedii», the commander «Pavlo»; c) sotnia «Chorni Chorty imeni Hamalii», the commander «Pyrih»; 2) kurin «Dzvony», the commander «Khmara» (a) sotnia «Yavir»; b) sotnia «Cornota»; c) sotnia «Zalizni», the commander «Oleh»; 3) kurin «Smertonosti» (a) sotnia «Vershnyk»; b) sotnia Mykola Pleniuk-«Bukovynets»; c) sotnia «Chornyi»; 4) kurin «Syvulia», the commander «Iskra» (a) sotnia «Nechai»; b) sotnia (?); 5) kurin «Verkhovyntsi», the commander «Dovbush» (a) sotnia «Kruk»; b) sotnia «Zavziatyi» (HDA SBU. F. 13. File 376. T. 66. P. 109). Thus, the forces of the group «Black Forest» consisted of 5 kurins composed in 13 sotnias of the UPA. If a sotnia of this period consisted of about 150 people, it is about 2 000 riflemen.

In the 4th quarter of 1945 the Military Region «Black Forest» included 13 sotnias (with numbers from 69 to 80 and 80A). At the same time in TV-22 «Black Forest» there were changes, according to which it included: commander Andrusiak-«Rizun», 1 kurin «Dzvony», the commander Petro Melnyk-«Khmara», then «Chornota» (1 sotnia 72 «Strila», the commander Mykhailo Petrash-«Javir», military counselor «Pisnia»; 2 sotnia 73 «Lebedi», the commander Mykola Pleniuk-«Bukovynets», military counselor Yaroslav Zhanyik-«Potikha»; these two sotnias raided in Transcarpathia; 3 sotnia 74 «Siri», the commander «Chornota», Mykhailo Korzak-«Saper», military counselor «Yura»). 2 Kurin «Smertonosti», the commander «Chornyi» (1 sotnia 75 «Zviri», the commander «Hroza», military counselor «Vynnychenko»; 2 sotnia 76 «Zalizni», the commander Fedir Kovalchuk-«Bohun», Ivan Andriychuk-«Vykhor», military counselor «Svyatoslav»; 3 sotnia 77 «Mesnyky» the commander «Pavlo», military counselor «Letun»); 3 kurin «Syvulia», the commander «Iskra» (1 sotnia

78 «Verkhovnytsi», the commander Vasył Husak-«Vyvirka»; 2 sotnia 79 «Bystri», the commander «Bobyk» in these two sotnias, military counselor «Vykhor»); 4 kurin «Beskyd», the commander «Dovbush» (1 sotnia 80 «Hutsuly», the commander Mykhailo Borysiuk-«Tur», military counselor «Tygr»; 2 sotnia 80A «Zeleni», the commander Petro Mulyk-«Shablia», military counselor (?); 5 kurin «Pidkarpatskyi», the commander «Prut» (a) sotnia 69 «Zmii», the commander Mykola Korzh-«Sokil»; b) sotnia 70 «Zavedii», the commander «Pavlo», Fedir (Mykhailo) Hrechaniuk-«Brovko», «Buria»; c) sotnia 71 «Chorni Chorty imeni Hamalii», the commander «Pyrih») (HDA SBU. F. 13. File 398. T. 1. P. 132). Totally 13 sotnias of the UPA acted on 09–10.1945. That means that TV-22 «Black Forest» survived in the battles with NKVS best of all. It retained 5 kurins in 13 sotnias. Of course, the number of riflemen in sotnias significantly decreased as a result of the fighting (HDA SBU. F. 13. File 398. T. 1. P. 133, 143).

As of September 1945, there were some changes in TV-22: 1 kurin «Dzvony», the commander «Khmara» (1 sotnia «Strila», the commander Mykhailo Petrash-«Javir»; 2 sotnia «Siri», the commander «Chornota»; 3 sotnia «Lebedi», the commander Yosyp Yurtsuniak-«Vovk»); 2 kurin «Smertonostsi», the commander «Chornyi» (09.1945): (1 sotnia «Zviri», the commander «Hroza»; 2 sotnia «Zalizni», the commander Fedir Kovalchuk-«Bohun»; 3 sotnia «Mesnyky» the commander «Pavlo»); 3 kurin «Syvulia» (1 sotnia «Verkhovyntsi», the commander «Bobyk»; 2 sotnia «Bystri», the commander Ivan Andriychuk-«Vykhor»); 4 kurin «Beskyd», the commander «Dovbush» (1 sotnia «Zeleni», «Tur» (Kruk) (he was shot by Security Service); 2 sotnia «Hutsuly» – Orlyk-«Dub». In April 1945, «Zavziatyi» was the commander); 5 kurin «Pidkarpatskyi», earlier «Skazheni», the commander «Prut» (being a part of 3 sotnias), he was in the raid Poland-Slovakia (HDA SBU. F. 13. File 376. T. 66. P. 149).

Volodymyr Chaviak-«Chornota»'s sotnia was attached to kurin «Khmara», and in December of the same year sotnyk «Chornota» took over the command of kurin (HDA SBU. F. 5. File 67488. T. 2. P. 69–69 P.T.O.). P. Melnyk was transferred to Kolomyia TV-21 «Hut-sulshchyna» for the position of the head (HDA SBU. F. 5. File 67488. T. 2. P. 45; Літопис УПА, 1992: 100). It should be noted that in April 1945, the report still used the name «Black Forest Group» (kurin «Skazheni» was also mentioned in this report) (HDA SBU. F. 13. File 376. T. 66. P. 109), and since May 1945 they began to use the name of TV UPA, and kurin «Skazheni» was renamed into «Pidkarpatskyi». On May 10, 1945 they held a meeting of the district leadership of the OUN and the leaders of the UPA of Black Forest (Melnyk, 2014: 124–125). Instead of the broken kurin «Blahyi» kurin of the commander «Chornyi» was organized. The last consisted of one sotnia of «Chornyi», to which one sotnia «Oleh» was added (114 warriors as of 25.02.1945 (HDA SBU. F. 13. File 376. T. 68. P. 248–249)) from kurin «Dzvony». The platoon commander Mykhailo Korzak-«Saper» formed 3rd sotnia of kurin «Dzvony» (06.1945) (Melnyk, 2014: 125–126).

In the report for September, 1945 TV-22 «Black Forest» it was noted that the ensign («khorunzhyi» – junior commander) «Khmara»'s kurin had such structure: 1 sotnia «Strila», the commander Mykhailo Petrash-«Javir»; 2 sotnia «Siri», the commander «Chornota»; 3 sotnia «Lebedi», the commander Yosyp Yurtsuniak-«Vovk» (HDA SBU. F. 13. File 376. T. 66. P. 149); kurin «Smertonostsi», the commander «Chornyi»; 1 sotnia «Zviri», the commander Mykhailo Tarnavskyi-«Hroza»; 2 sotnia «Zalizni», the commander Fedir Kovalchuk-«Bohun»; 3 sotnia «Mesnyky» the commander «Pavlo» (HDA SBU. F. 13. File 376. T. 66. P. 149).

In the context of the above, we summarize that even the smallest reporting document of any rebel unit, which was hitherto unknown, is really of great importance to clarify not only the structure and personnel, but also the scale of the actions. Sometimes such documents «emerge» in cases in which you do not even hope to find the source. Among these «unexpected» findings there are the documents we publish – a report on the activities of the Military Region (Taktychnyi vidtynok) 22 «Black Forest» (May 1945) and an extract from the report of «sotnyk» (brigade commander) Kostiantyn Pryimak-«Pidhirskiy» (January 4, 1946). These documents have been preserved in Russian-speaking translation accomplished by the head of the 1st Department 2nd Section Ukr «SMERSH» 4th Ukrainian front Guards Major Dvornyi. The author of the first document is the commander of TV-22 (spring 1945 – 02.1946) Vasyl Andrusiak-«Rizun»¹, of the second one – sotnyk of kurin «Skuby» Kostiantyn Pryimak-«Pidhirskiy»².

The conclusions. Therefore, each, even the smallest document can significantly help researchers to identify the person, known only for the pseudonym; to reveal the scale of the struggle in certain regions; to establish the detailed circumstances of a particular event. Particular scientific interest has the study of the history of military departments and sub-departments, which were directly fighting against all occupiers. Published documents significantly complement the picture of the Military Region (Ukrainian: Taktychnyi vidtynok) 22 «Black Forest». At the same time, we should note that the published documents are an important source of a comprehensive study of the Ukrainian liberation movement as a whole, the functioning of TV-22 «Black Forest», in particular.

The document is for the first time entered into the scientific circulation in the source language. In the publication the lexicon, author's and editorial features of the text of the source is as much as possible preserved. The personal and geographical names are presented without any changes. Only the most evident grammatical flaws have been subjected to corresponding corrections. The document is accompanied with the legend constituting the document's place of preservation (the archive's name, the number of the fund, description, case, pages).

¹ Андрусяк Василь Васильович («Чорний», «Різьбяр», «Різун», «Грегіт»; 15.01.1915, м. Снятин Снятинського р-ну Івано-Франківської обл. – 24.02.1946, між сс. Грабівка Калуського р-ну та Глибоке Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.). Навчався у Снятинській державній гімназії (1925 – 1933). Член Юнацтва ОУН (1932), «Пласту», «Просвіти». Заарештований, виключений із гімназії (1933). Секретар адвокатської кантори с. Снятин Івано-Франківської обл. (1935). Голова «Соколу» на Снятинщині (кін.1930-х рр.). Провідник Снятинського повітового проводу ОУН (1936). Працював вчителем. Заарештований НКВД (5.10.1939). Через шість місяців звільнений через брак доказів і в серпні 1940 р. перебрався за кордон. У складі легіону «Роланд» (05.1941). Провідником Снятинського повітового проводу ОУН (осінь 1941 – ?). Окружний провідник ОУН Коломиїщини, згодом став членом обласного штабу. У липні 1943 р. командував бойовою УНС, з листопада – сотнею «Змії». Командир куреня УПА «Скажені» ТВ-22 «Чорний ліс» (поч. 1944). Командир ТВ-22 (весна 1945 – 02.1946). Військовий референт Станіславівського окружного проводу ОУН (1945 – 02.1946). Загинув у бою з рейдовою групою 215-го СП ВВ НКВД у 8-му кварталі Чорного лісу. Автор роботи «Як перемагати» (1945 р.). Нагороджений Золотим хрестом бойової заслуги 2-го класу (наказ ч. 1/45 від 25.04.1945 р.) та Золотим хрестом бойової заслуги 1-го класу (наказ ч. 1/46 р. від 15.02.1946 р.), срібною зіркою за поранення. Хорунжий (наказ ч. 2/44 від 26.01.1944 р.), сотник (наказ ГВШ УПА ч. 3/45 від 10.10.1945 р. з дня 31.08.1945 р.), майор (наказ ГВШ УПА ч. 1/46 від 15 лютого 1946 р. підвищений до звання майора з дня 22 січня 1946 р.), полковник (наказ ГВШ УПА ч. 2/46 від 10.10.1946 р. з дня 24.02.1946 р.).

² Приймак Костянтин («Підгірський»; 1923, с. Молодятин Коломиїського р-ну Івано-Франківської обл. – 02.07.1948, біля с. Кривопілля Верховинського р-ну Івано-Франківської обл.). Випускник гімназії м. Коломия Івано-Франківської обл., студент Віденського університету. Член ОУН. Вивезений до Німеччини на примусові роботи (1942). Проїшов військовий вишкіл у таборі УНС (1943). Створив у с. Молодятин Коломиїського р-ну Івано-Франківської обл. теренову бойову, яка воювала з німцями. Потрапив до мадярського полону. Чотовий у сотні імені Симона Петлори, яка входила до куреня «Перемога» (осінь 1944 – 02.1945). Командир сотні в цьому ж курені (02 – 09.1945). Сотенний сотні імені Івана Гонти у курені «Гайдамаки» (09 – 10.1945). Сотенний сотні «Березівська» куреня «Карпатський». Переведений на Буковину для військового вишколу стрільців для УПА (весна 1946). Організаційний референт Косівського надрайонного проводу ОУН (05 – 09.1947). Провідник Косівського надрайонного проводу ОУН (09.1947 – 07.1948). Старший булавний, хорунжий (наказ ч. 3/45 від 10.10.1945 р.), поручник (наказ ч. 1/46 від 15.02.1946 р.). Фігурант агентурної справи «Ядро».

BIBLIOGRAPHY

- Андрухів, Гаврилюк, 2008 – Андрухів І., Гаврилюк С. Тисмениця. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2008. 486 с.
- Андрухів, Француз, 2001 – Андрухів І., Француз А. Станіславщина: двадцять буремних літ (1939 – 1959). Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз. Рівне-Івано-Франківськ: Видавнича фірма «Талія», 2001. 335 с.
- Андрухів, Француз, 2008 – Андрухів І., Француз А. Правда історії. Станіславщина в умовах терору і репресій: 1939 – 1959 роки: історико-правовий аспект. Документи і матеріали. Івано-Франківськ: Нова зоря, 2008. 448 с.
- Арсенич, 2007 – Арсенич П. Діяльність УПА та збройного підпілля ОУН на Прикарпатті / До 65-річчя створення УПА. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2007. 216 с.
- Веденєв, Биструхін, 2007 – Веденєв Д. В., Биструхін Г. С. Двобій без компромісів. Протиборство спецпідрозділів ОУН та радянських сил спецоперацій. 1945 – 1980-ті роки: Монографія. Київ: К.І.С., 2007. 568 с.
- ГДА СБУ – Галузевий державний архів Служби безпеки України.
- Гілецький, Сливка, Сливка, 2009 – Гілецький Й., Сливка Л., Сливка Р. Богородчанський край: 3 минулого в сучасність. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2009. 128 с.
- Дем'ян, 2000 – Дем'ян Г. Бандерівці. Київ: Українська Видавнича Спілка, 2000. Кн. 1. 130 с.
- Зеленчук, 1992 – Зеленчук М. Останні сальви: 50-річчя УПА. Київ, 1992. 35 с.
- Ішук, 2010 – Ішук О. Життя та доля Михайла Дяченка-«Марка Босслава». Літопис УПА. Серія «Події і люди». Кн. 9. Торонто-Львів: Літопис УПА, 2010. 140 с.
- Кентій, 1999 – Кентій А. Нарис боротьби ОУН-УПА в Україні (1946 – 1956 рр.). Київ: Інститут історії України НАН України, 1999. 111 с.
- Киричук, 2003 – Киричук Ю. Український національний рух 40 – 50-х років ХХ століття: ідеологія та практика. Львів: Добра справа, 2003. 464 с.
- Кметюк, 2012 – Кметюк І. Зродились ми великої години. Надвірна: ПрАТ «Надвірнянська друкарня», 2012. 228 с.
- Когут, 1999 – Когут М. Повстанська доля Байрака. Дрогобич: Відродження, 1999. 48 с.
- Когут, 2001 – Когут М. Герої не вмирають... Кн. 1. Дрогобич: Відродження, 2001. 62 с.
- Когут, 2002 – Когут М. Герої не вмирають... Кн. 2. Калуш: Артєкс, 2002. 72 с.
- Когут, 2003 – Когут М. Герої не вмирають... Кн. 4. Нарис, спогади. Калуш: Артєкс, 2003. 52 с.
- Літопис УПА, 1990 – Літопис Української Повстанської Армії. Т. 18: Група УПА «Говерля». Документи, звіти та офіційні публікації / [упоряд. Петро Содоль]. Торонто: Видавництво «Літопис УПА», 1990. Кн. 1. 328 с.
- Літопис УПА, 1992 – Літопис Української Повстанської Армії. Т. 19: Група УПА «Говерля». Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру / [упоряд. Петро Содоль]. Торонто – Львів: Видавництво «Літопис УПА», 1992. Кн. 2. 360 с.
- Мельник, 2014 – Мельник Петро сотник УПА П. Хмара. В огні повстання. УПА на відтинку Чорного Лісу (1943 – 1945). Перша частина / [упор. Степан Лесів, Ярослав Коретчук]. Калуш: Видавництво «Карпатський акцент», 2014. 272 с.
- Мизак, 2011 – Мизак Н. УПА-«Захід» і збройне підпілля ОУН у боротьбі за Українську 9 Самостійну Соборну Державу у 1942-1960 рр. Чернівці-Торонто: Прут, 2011. 436 с.
- Надвірнянщина, 1992 – Надвірнянщина: хресна дорога народного болю / упоряд. Зварчук О.; за ред. Довгана Я. Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 2008. 568 с.
- ОУН і УПА, 2005 – Організація Українських Націоналістів і Українська Повстанська Армія. Історичні нариси / [за ред. С. Кульчицького]. Київ: Інститут історії України НАН України, 2005. 496 с.
- Патриляк, 2012 – Патриляк І. «Встань і борись! Слухай і вір...»: українське націоналістичне підпілля та повстанський рух (1939 – 1960 рр.). Львів: Часопис, 2012. 592 с.
- Проданик, 2011 – Проданик Д. Шлях боротьби Василя Сенчака-«Ворона». Літопис УПА. Серія «Події і люди». Кн. 15. Торонто-Львів: Літопис УПА, 2011. 128 с.
- Русначенко, 2002 – Русначенко А. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940 – 50-х роках. Київ: Університетське видавництво «Пульсари», 2002. 519 с.

- Сергійчук, 2005 – Сергійчук В. Український здвиг: Прикарпаття. 1939 – 1955 рр. Київ: Українська Видавнича Спілка, 2005. 840 с.
- Сішук, 2009 – Сішук М. Мовою сердець і документів. Дрогобич: ПП «Швидкодрук», 2009. 512 с.
- Содоль, 1994 – Содоль П. Українська Повстанча Армія. 1943–1949: Довідник перший. Нью-Йорк: Пролог, 1994. 199 с.
- Содоль, 1995 – Содоль П. Українська Повстанча армія 1943–1949. Довідник другий. Нью-Йорк: Пролог, 1995. 295 с.
- Тимів, 2011 – Тимів І. Бортники і Тлумаччина 1939 – 1959 рр.: дослідження, документи, матеріали. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2011. 491 с.
- Український національно-визвольний рух, 2009 – Український національно-визвольний рух на Прикарпатті в ХХ столітті. Документи і матеріали / [відп. ред. проф. Микола Кугутяк]. Т. 2. Івано-Франківськ: КПФ «ЛІК», 2009. Кн. 1: 1939 – 1945. 600 с.
- Український національно-визвольний рух, 2010 – Український національно-визвольний рух на Прикарпатті в ХХ столітті. Документи і матеріали / [відп. ред. проф. Микола Кугутяк]. Т. 2. Івано-Франківськ: КПФ «ЛІК», 2010. Кн. 2: 1945 – 1946. 696 с.

REFERENCES

- Andruxhiv, 2008 – Andruxhiv I., Havryliuk S. Tysmenytsia [Tysmenytsia]. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 2008. 486 s.
- Andruxhiv, Frantsuz, 2001 – Andruxhiv I., Frantsuz A. Stanislavshchyna: dvadtsiat buremnykh lit (1939 – 1959). Suspilno-politychnyi ta istoryko-pravovyi analiz [Stanislavshchyna: twenty violent years (1939 – 1959). Socio-political, historical and legal analysis]. Rivne–Ivano-Frankivsk: Vydavnycha firma «Talia», 2001. 335 s.
- Andruxhiv, Frantsuz, 2008 – Andruxhiv I., Frantsuz A. Pravda istorii. Stanislavshchyna v umovakh teroru i represii: 1939 – 1959 roky: istoryko-pravovyi aspekt. Dokumenty i materialy [The truth of history. Stanislavshchyna under terror and repression: 1939 – 1959: historical and legal aspect. Documents and materials]. Ivano-Frankivsk: Nova zoria, 2008. 448 s.
- Arsenych, 2007 – Arsenych P. Diialnist UPA ta zbroinoho pidpillia OUN na Prykarpatti / Do 65-richchia stvorennia UPA [Activities of the UPA and the armed underground of the OUN in the Carpathian region / to the 65th anniversary of the UPA]. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2007. 216 s.
- Viedenieiev, Bystrukhin, 2007 – Viedenieiev D., Bystrukhin H. Dvobii bez kompromisiv. Protymborstvo spetspidrozdiliv OUN ta radianskykh syl spetsoperatsii [An Uncompromising Combat. The Opposition of Special Subdivisions of OUN with Soviet Special Operations Forces]. 1945 – 1980-ti roky. Kyev: K.I.S., 2007. 568 s. [in Ukrainian].
- HDA SBU – Haluzevyi derzhavnyi arkhiv Sluzhby bezpeky Ukrainy [Sectoral State Archive of Security Service of Ukraine]. [in Ukrainian].
- Hiletskyi, Slyvka, Slyvka, 2009 – Hiletskyi Y., Slyvka L., Slyvka R. Bohorodchanskyi kraj: Z mynuloho v suchasnist [Bohorodchanskyi region: From the past to the present]. Ivano-Frankivsk: Misto NV, 2009. 128 s.
- Demian, 2000 – Demian H. Banderivtsi [Banderivtsi]. Kyiv: Ukrainska Vydavnycha Spilka, 2000. Kn. 1. 130 s. [in Ukrainian].
- Zelenchuk, 1992 – Zelenchuk M. Ostanni salvy: 50-richchia UPA [The last salvos: the 50th anniversary of the UPA]. Kyiv, 1992. 35 s.
- Ishchuk, 2010 – Ishchuk O. Zhyttia ta dolia Mykhaila Diachenka-«Marka Boieslava» [The life and fate of Mykhailo Diachenko-«Marko Boieslav»]. Litopys UPA. Seriiia «Podii i liudy». Kn. 9. Toronto-Lviv: Litopys UPA, 2010. 140 s.
- Kentii, 1999 – Kentii A. Narys borotby OUN–UPA v Ukraini (1946–1956 rr.) [On functioning of UPA departments in Chernivtsi land; An outline of the struggle of OUN–UPA in Ukraine (1946 – 1956)]. Kyiv, Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 1999. 111 s. [in Ukrainian].
- Kyrychuk, 2003 – Kyrychuk Yu. Ukrainskyi natsionalnyi rukh 40–50-kh rokiv XX stolittia: ideolohiia ta praktyka [Ukrainian Nationalist Movement of 1940s – 1950s: Ideology and Practice]. Lviv, Dobra sprava, 2003. 464 s. [in Ukrainian].
- Kmetiuk, 2012 – Kmetiuk I. Zrodylys my velykoi hodyny [We were born in the big hour]. Nadvima: PrAT «Nadvirianska drukarnia», 2012. 228 s.
- Kohut, 1999 – Kohut M. Povstanska dolia Bairaka [The insurgent destiny of Bairak]. Drohobych, Vidrozhennia, 1999. 48 s. [in Ukrainian].

Kohut, 2001 – Kohut M. Heroi ne vmyraiu... [Heroes Do Not Die] Kn. 1. Drohobych: Vidrodzhennia, 2001. 62 s. [inUkrainian].

Kohut, 2002 – Kohut M. Heroi ne vmyraiu... [Heroes Do Not Die] Kn. 2. Kalush: Arteks, 2002. 72 s. [inUkrainian].

Kohut, 2003 – Kohut M. Heroi ne vmyraiu... [Heroes Do Not Die] Kn. 4. Narys, spohady. Kalush: Arteks, 2003. 52 s. [inUkrainian].

Litopys UPA, 1990 – Litopys Ukrainskoi Povstanskoi Armii / uporiad. Petro Sodol. Toronto, Litopys UPA, 1990. T. 18: Hrupa UPA «Hoverlia». Dokumenty, zvity ta ofitsiini publikatsii [The UPA group «Hoverlia»: documents, reports and official publications]: Kn. 1. 328 s. [in Ukrainian].

Litopys UPA, 1992 – Litopys Ukrainskoi Povstanskoi Armii / uporiad. Petro Sodol. Toronto, Lviv, Litopys UPA, 1992. T. 19: Hrupa UPA «Hoverlia». Spomyny, statti ta vydannia istorychno-memuarnoho kharakteru [The UPA group «Hoverlia»: reminiscences, articles and publications of historical-memoirs character]: Kn. 2. 360 s. [in Ukrainian].

Melnyk, 2014 – Melnyk Petro sotnyk UPA P. Khmara. V ohni povstannia. UPA na vidtynku Chornoho Lisu (1943 – 1945) [Melnyk Petro sotnyk of the UPA P. Khmara. In the fire of the uprising. The UPA on the sector of Chornyi Lis (Black Forest) (1943 – 1945)]. Persha chastyna / [upor. Stepan Lesiv, Yaroslav Koretchuk]. Kalush: Vydavnytstvo «Karpatskyi aktsent», 2014. 272 s.

Myzak, 2011 – Myzak N. UPA-«Zakhid» i zbroine pidpillia OUN u borotbi za Ukrainsku 9 Samostiinu Sobornu Derzhavu u 1942 – 1960 rr. [The UPA-West and the armed underground of the OUN in the fight for Ukrainian Independent State in 1942 – 1960]. Chernivtsi-Toronto: Prut, 2011. 436 s.

Nadvirnianshchyna, 1992 – Nadvirnianshchyna: khresna doroha narodnoho boliu [Nadvirnianshchyna: the way of the cross of people's pain] / uporiad. Zvarchuk O.; za red. Dovhana Ya. Ivano-Frankivsk: Lileia-NV, 2008. 568 s.

OUN i UPA, 2005 – Orhanizatsiia Ukrainskykh Natsionalistiv i Ukrainska Povstanska Armii. Istorychni narys [The Organization of Ukrainian Nationalists and the Ukrainian Insurgent Army] / [za red. S. Kulchyt'skoho]. K.: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2005. 496 s. [in Ukrainian].

Patryliak, 2012 – Patryliak I. «Vstan i borys! Slukhai i vir...»: ukrainske natsionalistychne pidpillia ta povstanskyi rukh (1939 – 1960 rr.) [«Stand up and fight! Listen and believe...»: the Ukrainian nationalist underground and insurgent movement (1939 – 1960)]. Lviv: Chasopys, 2012. 592 s.

Prodanyk, 2011 – Prodanyk D. Shliakh borotby Vasylia Senchaka-«Vorona» [Vasyl Senchak-«Vorona»'s way of struggle]. Litopys UPA. Serii «Podii i liudy». Kn. 15. Toronto-Lviv: Litopys UPA, 2011. 128 s.

Rusnachenko, 2002 – Rusnachenko A. Narod zburenyi: Natsionalno-vyzvolnyi rukh v Ukraini y natsionalni rukhy oporu v Bilorusii, Lytvi, Latvii, Estonii u 1940 – 50-kh rokakh [The Revolted People: National liberation movement in Ukraine and national resistance movements in Belarus', Lithuania, Latvia, and Estonia in the 1940s – 1950s]. Kyiv, Universytetske vydavnytstvo «Pulsary», 2002. 519 s. [in Ukrainian].

Serhiichuk, 2005 – Serhiichuk V. Ukrainskyi zdvyh: Prykarpattia [the Ukrainian revolt: Sub-Carpathia]. 1939 – 1955 rr. K.: Ukrainska Vydavnycha Spilka, 2005. 840 s.

Sishchuk, 2009 – Sishchuk M. Movoiu serdets i dokumentiv [With the language of hearts and documents]. Drohobych: PP «Shvydkodruk», 2009. 512 s.

Sodol, 1994 – Sodol P. Ukrainska Povstancha Armii [Ukrainian Insurgent Army]. 1943 – 1949: Dovidnyk pershyi. Niu-York: Proloh, 1994. 199 s. [inUkrainian].

Sodol, 1995 – Sodol P. Ukrainska Povstancha armii [Ukrainian Insurgent Army] 1943 – 1949. Dovidnyk druhyi. Niu-York, 1995. 295 s. [in Ukrainian].

Tymiv, 2011 – Tymiv I. Bortnyky i Tlumachchyna 1939 – 1959 rr.: doslidzhennia, dokumenty, materialy [Bortnyki and Tlumachchyna 1939 – 1959: studies, documents, materials]. Ivano-Frankivsk: Nova Zoria, 2011. 491 s.

Ukrainskyi natsionalno-vyzvolnyi rukh, 2009 – Ukrainskyi natsionalno-vyzvolnyi rukh na Prykarpattii v XX stolitti. Dokumenty i materialy [Ukrainian national liberation movement in the Carpathian region in the twentieth century. Documents and materials] / [vidp. red. prof. Mykola Kuhutiak]. T. 2. Ivano-Frankivsk: KPF «LIK», 2009. Kn. 1: 1939 – 1945. 600 s.

Ukrainskyi natsionalno-vyzvolnyi rukh, 2010 – Ukrainskyi natsionalno-vyzvolnyi rukh na Prykarpattii v XX stolitti. Dokumenty i materialy [Ukrainian national liberation movement in the Carpathian region in the twentieth century. Documents and materials] / [vidp. red. prof. Mykola Kuhutiak]. T. 2. Ivano-Frankivsk: KPF «LIK», 2010. Kn. 2: 1945 – 1946. 696 s.

The document 1

ЗВІТ ІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТАКТИЧНОГО ВІДТИНКУ 22 «ЧОРНИЙ ЛІС» (ТРАВЕНЬ 1945 Р.)

Група «ЧЕРНЫЙ ЛЕС»

Перевод с українського

ОТЧЕТ ЗА МАЙ МЕСЯЦ 1945 года

Курень «ДЗВОНЬ» командир «ХМАРА»³.

Первая сотня под командованием «ЧЕРНОТЫ» провела бой у села Кремидово, Галицкого района, с отрядом истребителей, проводившими облаву. Истребителей и коммунистов было около 80 чел.

Они были разбиты и разбежались. На поле боя осталось 10 убитых и много раненых. Захвачено – 10 винтовок и 2 автомата ППШ. Бой проведен 22 мая 1945 года.

25 мая 1945 года четовый «ЯВИР»⁴ из 11 сотни куреня «Дзвонь», провел 3-х часов бой в селе Каменка Надврянского района. Большевики, напавшие на село и производившие аресты, были рассеяны сильным огнем 2-х чет.

Убито 20 человек, ранено 15. Под сильным огнем прибывшего резерва большевиков четы отступили в лес. Трофеев не захвачено, с нашей стороны потерь нет.

21 мая 1945 года 2-я чета, 2-й сотни, под командованием «ИЖАКА»⁵ напали на истребителей, которые грабили жителей села Браткивцы Станиславского района. Истребителей было около 50 ч. и они были разгромлены.

На поле боя истребители оставили 5 чел. убитыми. Взято 5 винтовок. В чете один легко раненый.

³ Мельник Петро Васильович (“Верх”, “Хмара”, “Ручай”, “П-44”; 10.10.1910, с. Камінне Надврянського р-ну Івано-Франківської обл. – 27.04.1953, с. Лосва Надврянського р-ну Івано-Франківської обл.). Закінчив 7 кл. школи с. Камінне Надврянського р-ну Івано-Франківської обл. (1919 – 1924). Працював у сільському господарстві (1924 – 1926). Начався на слюсара автовідділу, працював помічником слюсара автовідділу (1930 – 10.1931). Служив у кавалерії польської армії, старший стрілець (1931 – 1933). Працював слюсарем (1933 – перша пол. 1934). Працював у млині с. Камінне Надврянського р-ну Івано-Франківської обл. (1934 – 1939). Член “Пласту”, “Просвіти”. Член ОУН (літо 1937). Мобілізований до польської армії (1939). Поранений під Іданськом, потрапив у полон, працював на різноманітних роботах (09.1939 – 12.1940). Навчався на 3-х місячних курсах у підстаршинській школі м. Довидень (01 – 03.1941). Унтерофіцер легіону ДУН “Роланд” (04 – 10.1941) та батальйону №201 (10.1941 – 12.1942). Дезертирував (01.1943). Військовий референт Галицького повітового проводу ОУН (01.1943 – ?). Охоронець І. “Белєйовича-Дзвінчука” (03 – 06.1943). У 1943 р. вступив до УНС у Бібречьких лісах прощов вишкіл (06.1943). Призначений сотенним “Сіроманці” перейшов у Калуську округу (06 – 10.07.1943). Господарчий сотні “Яструба” (07 – 08.1943). Інструктор-вишкільник у сотні Василя “Андруска-Різуна” (08 – 12.1943). Стрілець у сотні “Різуна” (12.1943 – 04.1944). Сотенний у курені “Різуна” (04 – 06.1944). Командир сотні “Стріла” ТВ-22 “Чорний ліс” (07 – 12.1944). Командир куреня “Дзвони” ТВ-22 (12.1944 – 12.1945). Під час рейду куреня отримав поранення і відійшов на лікування (6.04.1945 р.). Командир ТВ-21 “Гудульщина”, військовий референт Коломийського окружного проводу ОУН (01.1946 – 09.1949). Можливо, організаційний референт Коломийського окружного проводу ОУН (весна 1949 р.). Командував рейдом відділу УПА на терени Румунії (06 – 07.1949). Провідник Надврянського надрайонного проводу ОУН (07.1950 – 08.1951). Організаційний референт Станиславського окружного проводу ОУН (07 – 08.1951). 14.08.1951 р., біля с. Камінне Надврянського р-ну Івано-Франківської обл. захоплений у полон АБГ УМГБ. Завербований “Тарас”. Втік з полону 26.04.1952 р. Нагороджений Бронзовим хрестом бойової заслуги (14.01.1945) і Срібним хрестом бойової заслуги 1-го класу (ч. 1/46 від 15.02.1946 р. з дня 8.02.1946 р.). Хорунжий (ч. 2/44 від 26.01.1944 р. з дня 15.04.1945), поручник (наказ ч. 3/45 від 10.10.1945 р. з дня 31.08.1945 р.), сотник (наказ ч. 1/46 від 15.02.1946 р. з дня 22.01.1946).

⁴ Петраш Михайло Карлович (“Явір”; 1922, с. Тязів Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл. – 30.06.1946, с. Тязів Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.). Освіта 6 класів. Член товариств “Сокіл” та “Просвіта”. Член ОУН (1941). В УДП (12.1941 – 11.1943). Переходить зі своїм поліційним відділом до лав УНС (15.11.1943). Ройовий у інтендантському відділі командира “Сірка”. Четовий сотні “Стріла” Петра Мельника-“Хмари” (07.1944 – 01.1945). Командир сотні “Стріла” куреня “Дзвони” ТВ-22 (01.1945 – 06.1946). Нагороджений Бронзовим хрестом бойової заслуги наказом КВШ УПА ч. 20 від 15.08.1946 р. з дня 15.06.1946 р.). Старший вистун, хорунжий (31.08.1945), поручник (наказ ч. 1/46 від 15.02.1946 р. з дня 22.01.1946 р.). Одружений із Варварою Маланюк-“Русалкою” (літо 1945). Похований у с. Павлівка Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.

⁵ Карабин Степан (“Іжак”; 1922, с. Хриплин тепер у складу Івано-Франківської міської ради – 9.01.1947, с. Хриплин тепер у складу Івано-Франківської міської ради). Четовий сотні “Дружинники” (поч. – 07.1944). Четовий сотні “Стріла” куреня “Дзвони” ВО-4 (07.1944 – 1946).

3-я сотня, под командованием «БОГУНА»⁶ из куреня «ДЗВОНЬ», 2-я чета той же сотни, под командованием «СЫЧА»⁷, провели 2 мая 1945 года бой в селе Тязев Станиславского района со спецгруппой в количестве 15 человек, которая прибыла производить аресты.

После 3-х часового боя спецгруппа уничтожена, взяты 3 винтовки.

Отличился ройовой «НАЛИВАЙКО», который умелым подходом к каменному дому, и забросал гранатами большевиков, сопроводившихся отчаянно.

7 мая 1945 года та же самая чета напала на большевиков с. Ямница, которые прибыли грабить жителей. Убито 3 человека, остальные рассеяны.

Курень «СМЕРНОНОСЦЕВ» – куренной «КАРМЕЛЮК»⁸.

Сотня имени Алега под командованием «БОГУНА»⁹ и командира «ВЫВЕРКИ»¹⁰ 19 мая 1945 года вели бой со спецгруппой 150 человек, производившую облаву в селах – Гостев и Кривогули, а также проверку прилегающего леса.

Бой длился около 3-х часов. Ураганным огнем наших пулеметов большевики панически бежали, оставив на поле боя 10 убитых и 15 раненых.

Героической смертью в бою погиб сотник «ОЛЕГ»¹¹.

⁶ Ковальчук Федір Онуфрійович («Богун»; 1923, с. Вікторів Галицького р-ну Івано-Франківської обл. – 08.03.1946, с. Вікторів Галицького р-ну Івано-Франківської обл.). Служив у Польському війську (підхорунжий). Здобував фах ветеринара у м. Прага (Чехія). У легіоні «Роланд» і 210 батальйоні шудманшафту (04.1941 – 12.1942). В УНС (1943). Бунчужний відділу «Сіроманці» (03.1943). Вишкільний інструктор і чотовий куреня «Чорні чорти» імені Є. Коновальця (08 – 09.1943). Ройовий, чотовий сотні «Залізни» (1944 – 1945). Сотенний сотні «Залізни» куреня «Смертоносці» ТВ-22 «Чорний ліс» (05.1945 – 1946). Старший булавний (наказ ч. 3/45 від 10.10.1945).

⁷ Дейчаківський Антон («Сич»; 1922, с. Ямница Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл. – 17.06.1945, с. Ямница Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл.). Закінчив школу с. Ямница Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл. Зварювальник у залізничних майстернях м. Івано-Франківськ (1941 – 1942). В УНС (1943). У ВОП В. Андрусяка-«Різуна». Стрелець сотні «Змії», відтак ройовий. Чотовий сотні ТВ-22 «Чорний ліс» ВО-4 (1945). Булавний УПА. При переході р. Дністер біля с. Ямница захоплений і розстріляний у рідному селі.

⁸ Трач Христофор Йосипович («Кармелюк», «Дон»; 17.06.1921, с. Княгинин Тисменицького р-ну Івано-Франківської обл. – 19.08.1949). В 1928 р. сім'я переїжджає до с. Ямниця Тисменицького району. Навчався у гімназії м. Станіслав (? – 1939), відтак у педагогічній школі у м. Івано-Франківськ (1939 – ?). Завербований органами НКВС агент «Толя» (осінь 1940). В УДП (1941 – 1943). Закінчив поліційну школу в м. Львові, старшина УДП. Член ОУН. В УПА із зими 1944 р. Чотовий сотні «Дружинники» командира «Черника» (весна 1944 р.). У рейдовому загоні на Перемишчину. Чотовий новосформованої сотні «Дружинники-2» (07 – осінь 1944). Отримав призначення до штабу куреня «Смертоносці» (осінь 1944). Отримав завдання працювати агентом-внутрішником (кінець 04.1945). Командир куреня «Смертоносці» (04 – 08.1945). Бунчужний штабу ТВ-22 УПА «Чорний Ліс» (08.1945 – ?). Відсторонений від виконання обов'язків бунчужного і забраний архів ТВ (08.1946). Переховується конспіративно у с. Ямниця і м. Станіслав (1948). Впорядковував архів ТВ-22 «Чорний ліс» (літо 1948). Член Тлумацького надрайонного проводу ОУН (1948). Заступник організаційного провідника Станіславського окружного проводу ОУН. Член Товмацького (Тлумацького) надрайонного проводу ОУН (1948 – 08.1949). Взятий на переслуховування СБ ОУН (кінець 1948). Старший булавний (наказ ГВШ УПА ч. 3/45 від 10.10.1945 р. з дня 10.10.1945 р.). Розстріляний СБ за підозрою у зраді. Фігурант АС «Керівники».

⁹ Ковальчук Федір Онуфрійович («Богун»; 1923, с. Вікторів Галицького р-ну Івано-Франківської обл. – 08.03.1946, с. Вікторів Галицького р-ну Івано-Франківської обл.). Служив у Польському війську (підхорунжий). Здобував фах ветеринара у м. Прага (Чехія). У легіоні «Роланд» і 210 батальйоні шудманшафту (04.1941 – 12.1942). В УНС (1943). Бунчужний відділу «Сіроманці» (03.1943). Вишкільний інструктор і чотовий куреня «Чорні чорти» імені Є. Коновальця (08 – 09.1943). Ройовий, чотовий сотні «Залізни» (1944 – 1945). Сотенний сотні «Залізни» куреня «Смертоносці» ТВ-22 «Чорний ліс» (05.1945 – 1946). Старший булавний (наказ ч. 3/45 від 10.10.1945).

¹⁰ Гусак Василь Васильович («Вивірка»; 1913, с. Саджава Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл. – 09.01.1946, с. Лесівка Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.). Член УНС (1943). Після проходження вишколу в старшинській школі «Грегіт». Чотовий у сотні «Месники» куреня «Смертоносці» групи «Чорний ліс» (1944 – 03.1945), командир сотні «Верховинці» у курені «Сивуля» ТВ-22 «Чорний ліс» (осінь 1945 – 01.1946). Нагороджений Бронзовим хрестом бойової заслуги (1946). Старший булавний (наказ ГВШ УПА ч. 3/45 від 10.10.1945 р.), поручник (наказ ГВШ УПА ч. 1/46 від 15.02.1946 р. з дня 9.01.1946 р.). Похований на цвинтарі с. Лесівка Богородчанського р-ну Івано-Франківської обл.

¹¹ Оленюк Михайло Дмитрович (Іванович) («Ігор», «Олег»; 1919, с. Старий Угринів Калуського р-ну Івано-Франківської обл. – 18.05.1945, Гуківський ліс біля с. Гостів Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл.). Закінчив народну школу у с. Старий Угринів Калуського р-ну Івано-Франківської обл. (1930), відтак у м. Калусь. Член «Просвіти», товариства «Луг». Перебуває за кордоном (1939 – 1941). У м. Краків пройшов військовий вишкіл ОУН (1941). В УДП (1941 – 1943). В УНС інструктор-вишкільник (літо 1943). У сотні «Змії»

3-я сотня под командованием «БУКОВИНЦЯ»¹² из куреня «СМЕРТНОСЦЕВ» и 1-я чета под командованием «ГОРЛОРИЗА»¹³ 20 мая 1945 года совершила налет на с. Добровляны на квартире 45 большевиков. Большевиков разбили, трое истребителей сдались живыми, захвачено 3 ППШ.

24 мая 1945 года та же чета совершила налет на группу истребителей в селе Подмехайля, Калужского района. Истребители в количестве 30 чел. разбежались, а 4 человека взяли в плен, захвачено 4 винтовки.

Однако большевики вновь создали в селе отряд истребителей.

25 мая 1945 года та же чета вновь напала на эту группу истребителей в количестве 40 человек и 5 человек советских работников. Истребители разбежались. Захвачено – 1 пулемет, ППШ и 3 винтовки. Убито – 8 истребителей и двух большевиков. 3 истребителя и 2 советских работника тяжело ранены.

Курень «СЫВУЛЯ» под командованием «ИСКРЫ».

Первая чета первой сотни под командованием четового «НЕЧАЯ»¹⁴, организовала засаду на большевиков по шоссе Надворная-Станислав, вблизи села Гвоздь. Уничтожено 1 автомашина, убито 3 человека работника НКВД и 3 человека ранено, трофеев не взято.

10 мая 1945 года та же чета организовала засаду на шоссе Надворная-Солотвино вблизи села Бабче.

Проведен бой с сотней большевиков и истребителей, которые шли на облаву в село.

Убито 6 большевиков и 6 человек истребителей взято в плен. Захвачено 11 винтовок, с нашей стороны потерь не было.

11-го мая 1945 года большевики в количестве 3000 человек окружили р-н Солотвино и попутно прочесывали лес.

2 куреня спецгруппы стремились окружить курень под командованием «ИСКРЫ» и уничтожить его.

Курень под умелым командованием командира, уклоняясь от боев вышел из окружения. При перестрелке с большевиками убито 3 чел. большевиков.

Наши потери: 1 убит, один легко ранен.

23 мая 1945 года уничтожена узкоколейная железная дорога Кривец-Майдан, по которой подъезжали большевики на облаву.

Несмотря на это большевики численностью до 200 человек начали наступать на курень «Искры». Отступая сотня в районе села Крычка-Манява организовала засаду на большевиков. В результате засады 8 человек НКВД-истов убито и много ранено.

Наши потери – 1 легко ранен.

28 мая 1945 года вторая чета под командованием четового «КАМЕНЬ» организовала засаду на большевиков на шоссе Надворная – Станислав у села Гвоздь.

В результате нападения уничтожена автомашина, убито 11 человек, взято в плен 6 человек. Захвачено 4 пистолета, 11 ППШ и 6 винтовок.

Среди убитых – майор, капитан старший сержант и 7 человек рядовых.

25 мая 1945 года чета 2-й сотни организовала засаду на шоссе Солотвин – Станислав у с. Заричья.

Уничтожена автомашина, убито 15 НКВД-истов. Взяты трофеи.

командира «Різуна» (осінь 1943 – весна 1944). Політвиховник сотні, згодом – четовий четвертої чоти сотні «Змії» (01 – 03.1944). Закінчив старшинську школу «Олені-1» (весна – літо 1944). Четовий сотні «Месники» (літо – жовтень 1944). Очолив новосформовану сотню «Залізни» куреня «Смертносці» (10.1944 – 02.1945), відтак сотня ввійшла до складу куреня «Дзвони» (02 – 05.1945). Булавний, старший булавний, хорунжий (наказ ГВШ УПА з дня 15.04.1945 р.). Наприкінці квітня 1945 р. сотня перейшла до складу куреня «Смертносці». Похований у с. Гостів Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл.

¹² Пленюк Микола Іванович («Буковинець», «Геник», «Партизан»; 1924(1923), с. Тисьменичани Надвірнянського р-ну Івано-Франківської обл. – 24.07.1949, с. Пазиків Долинського р-ну Івано-Франківської обл.). Навчався в Станіславській торговельній школі. Член «Пласту». Член ОУН. Борець УНС (07.1943). Ройовий, четовий, заступник командира сотні куреня «Дзвони» (1944 – 1945). Командир сотні «Лебеді» (1945), відтак сотні «Стріла» куреня «Дзвони» ТВ-22 «Чорний Ліс» (1946 – 1947). Провідник Лисецького районного проводу ОУН (? – 07.1949). Старший булавний (наказом ГВШ УПА ч. 3/45 від 10.10.1945 р.). Старший булавний, хорунжий УПА (наказ ГВШ УПА ч. 1/48 від 12.06.1948 з дня 14.10.1947).

¹³ Горлоріз» (? – ?). Четовий сотні «Лебеді» ТВ-22 «Чорний ліс» ВО-4 (1945).

¹⁴ Можливо, це Ференцок Олекса («Нечай»; ? – 06.07.1945, Манявський ліс). Четовий відділу «Сивуля» ТВ-22 «Чорний ліс».

Курень под командованием «ДОВБУША»¹⁵.

Чета 1-й сотни под командованием четового «КОТА» 17 мая 1945 года напала на г. Надворная на группу из 50 человек. После короткой перестрелки убито 8 большевиков и 3 истребителя, захвачено 8 ППШ и 1 пулемет.

Чета 2-й сотни под командованием «ТУРА»¹⁶ напала 25 мая на истребителей в селе Пниве Надворнянского района.

Истребители численностью в 30 человек разбежались, из этого числа 8 человек взято в плен. Захвачено 8 ППШ.

18 мая 1945 года та же чета организовала засаду на узкоколейную железную дорогу Надворная-Рафайлов.

Убито 7 человек, среди них 3 человека коммунистов, машина повреждена.

ВЫВОДЫ:

Большевистские погранотделы в районах Рафайлова, Надворная, Делятин, где действует курень «ДОВБУША», сосредоточили большие силы с задачей разгромить курень. Но под умелым командованием командира «ДОВБУША» курень связывает большевистские силы в горах.

Курень разбит на четы и рои которым поставлена задача – беспокоить врага.

Блокаду указанных районов большевики начали с начала мая 1945 года.

Сотня под командованием сотенного «ЧЕРНОГО»¹⁷ в мае месяце не действовала.

П. 7. УІ.-45 г.

«РЕЗУН»

Перевел с украинского:

НАЧАЛЬНИК 1 ОТД 2 ОТДЕЛА УКР «СМЕРШ»

4 УКРАИНСКОГО ФРОНТА ГВ МАЙОР

/ДВОРНЬЙ/

Приватний архів В. Ільницький. Ф. Архіву СМЕРШу ПрикВо.

Т. 3. Арк. 49–52.

¹⁵ Гринішак Лука Михайлович (“Довбуш”, “СД-5”, “1426”, “156”; 1917(1918), с. Зелена Надвірнянського р-ну Івано-Франківської обл. – 30.05.1956, м. Київ). Член “Просвіти”, організатор товариства “Січ” у с. Зелена. Член ОУН (1942). Станичний с. Зелена Надвірнянського р-ну Івано-Франківської обл. (літо 1942 – літо 1943). Бере участь у Карпатській Україні (1939). Секретар гміни Зелена (1942 – 1944). Провідник Надвірнянського районного проводу ОУН (1943). Організаційний референт Надвірнянського повітового проводу ОУН (1943 – 05.1944). В УПА з травня 1944 р., четовий сотні “Іскри”, командир сотні “Довбуша”, командир куреня “Бескид” ТВ-22 “Чорний ліс” 4 ВО “Говерля” (1945 – 1946). Референт СБ Надвірнянського надрайонного проводу ОУН (не пізніше 06.1948 – 09.1951). Член охорони “Грома” (07.1952 – 05.1954). Провідник Надвірнянського надрайонного проводу ОУН (05.1953 – 05.1954). Захоплений у полон 15.09.1951 р. біля с. Чорний Потік Надвірнянського р-ну Івано-Франківської обл., 3 січня 1952 р. під час чекістсько-військової операції втік і повернувся в підпілля, вдруге полонений 12 травня 1954 р. Завербований “Зелений”, “Зеленський”. Одружений з Ганною Попович (“Ружа”) (1937). Засуджений 9 – 16.02.1956 р. Військовим трибуналом Прикарпатського військового округу до ВМП, розстріляний у Лук’янівській в’язниці. Старший булавний (08.1944), хорунжий (наказ ГВШ УПА підвищений до звання з дня 15.04.1945 р.), сотник (наказ ГВШ УПА ч. 1/46 від 15.02.1946 р. з дня 22.01.1946 р.). Нагороджений Бронзовим хрестом бойової заслуги (1.02.1945 р.). Фігурант АС “Переправа”, “Рафайлівці”

¹⁶ Борисюк Михайло (“Тур”; ? – 19.11.1946, с. Зелена Надвірнянського р-ну Івано-Франківської обл.). Командир сотні “Туцулі” куреня “Бескид” ТВ-22 “Чорний ліс” ВО-4 (осінь 1945 – ?). Старший булавний (наказ КВШ УПА ч. 6 від 15.12.1946 р. з дня 14.10.1946 р.), хорунжий (наказ ГВШ ч. 1/48 від 12.06.1948 р. з датою старшинства 19.11.1946 р.)

¹⁷ Рудак Данило Васильович (Дмитрович) (“Чорний”; 1916, с. Назавізів Надвірнянського р-ну Івано-Франківської обл. – 16.08.1948, с. Острина Тлумашького р-ну Івано-Франківської обл.). Освіта неповна середня, закінчив механічні курси, професійний шофер. Підстаршина в Польській армії (1938 – 1939). Член “Просвіти”. Член ОУН (1936). Потрапив до німецького полону. У легіоні (04.1941 – 12.1942). Служить при допоміжній поліції у м. Галичі, м. Станіслав. (1943 – 1944). Перекладач при станції УДП в м. Станіславів (1943). Переходить в УНС (1943). У сотні “Дружинники” куреня “Скажені” виконує функції ройового розвідників, бунчужного сотні (весна – липень 1944), пізніше четового у рейді до Перемишляни. Командир сотні “Дружинники-2” (08.1944). Сотню перейменовують на “Звірі”, яка входить до куреня “Смертоносці” (10.1944). Сотенний сотні “Звірі” (11.1944 – 04.1945). Призначений командиром куреня “Смертоносці” (04.1945 – осінь 1946). Нагороджений Бронзовим Хрестом бойової заслуги (22.01.1946), Срібним Хрестом бойової заслуги 2-ої класи (Наказ УПА-Захід № 20/46 від 15.08.1946 р.). Старший булавний, хорунжий (наказ ч. 3/45 від 10.10.1945 р. з дня 31.08.1945 р.), сотник (наказ ч. 1/46 від 15.02.1946 р. з дня 22.01.1946 р.). Організаційний референт Товмацького (Тлумашького) надрайонного проводу ОУН (осінь 1946 – 08.1948). Одружений мав двох дітей.

The document 2

**ВИПСКА ІЗ ЗВІТУ СОТЕННОГО КОСТЯНТИНА
ПРИЙМАКА-«ПІДГІРСЬКОГО» (ЗА 4 СІЧНЯ 1946 Р.)**

Перевод с украинского

В Ы П И С К А

из «тактического отчета» сотника «Пидгирского» от 4.I.46 г. за период от 15.II.45 по I.I.46 г.

«...3. Привожу случай, имевший место 3 января 1946 года около ставки отдела / место дислокации банды – примечание переводчика/ в с. Черные Ославы.

Перед вечером 2 января 1946 г. по донесению разведки проследовала одна автомашина по дороге Яблону в Делятин.

Ночью мы совершили переход, изменив место дислокации из Баны-Березовая в Черные Ославы.

Разведка, высланная на ночь сообщила, что автомашина при об'езде разрушенного моста застряла, ехавшие на ней уши в село на ночевку.

Утром я выслал одно отделение /»Рий»/ под командованием сотника «Соловья» с задачей выследить ехавших и захватить их живыми. Произошел следующий случай: в доме недалеко от места нашей дислокации остановился офицер /»старшина»/ со своей женой и ад'ютантом. Шофер офицера /»старшины»/ находился у автомашины на расстоянии 300 метров. Окружив дом и, выдавая себя за большевистский погранотряд НКВД, заявили чтобы сложили оружие.

Офицер исполнил наше требование, эго жена закричала: «Это бандеровцы, не сдавайся...!» Ад'ютант также не хотел выйти из комнаты. Таким образом жертвами пали – жена офицера и его ад'ютант – автоматчик. Офицера /»старшину»/ взяли живьем. Его награбленные вещи забрали. Остался только шофер, который бежал от автомашины. Мы немедленно отступили, ибо разведка сообщила, что в соседнем селе большевики.

Автомашина осталась не уничтоженной.

Как оказалось мы захватили гвардии-майора /начальник штаба дивизии по связи/ из гор. Черновцы.

Приняв нас за погранотряд НКВД, майор рассказал о своей части – зенитной артиллерии, дислоцирующейся в г. Черновцы вблизи погранотряда НКВД и рассказал о совместной борьбе с бандами.

После узнав кто мы – оправдывался, заявляя, что никогда не принимал участия в борьбе против бендеровцев.

О своей жене рассказал, что она комсомолка, русская и, что ему ее жаль. Майор по национальности русский. Продолжительный разговор, протокол и соответствующий подход привели ни к чему. Твердо стоял на своем, и между прочем утверждал, что Украина может самостоятельно существовать только в Союзе со своим старшим братом – Россией. Доказывал, что правительство Украинской Советской Социалистической Республики действительно отражает интересы украинского народа и т.д.

Надеясь на то, что через него можем добыть хорошие сведения и возможно проведем акты/ нападение – примечания переводчика/ и в то же время не имея возможности доставить Вам или референтуре «СБ» этого «пролетарского майора», я был вынужден решать вопрос о нем сам, согласовав этот вопрос с командирами отделений сотни /»зи старшинами виддиду» – дословно/.

Итак, даю пояснения: его жену убили, за то что он очень возмущался, ад'ютанта также, вещи ликвидировали.

Таким образом, имея в виду его признания, упорно коммунистический взгляд, я был вынужден его ликвидировать /убить – примечания переводчика/. Кроме того мы не были убеждены, что он не принимал активного участия в борьбе с революционным движением и уничтожении украинского народа.

Освободить его для пропаганды невозможно, ибо это была бы не пропаганда, а уничтожение сил руками НКВД, т.е. совершить измену.

Направляю командировку и документы.

Следует указать, что майор следовал в город Станислав. Со слов майора, когда узнал что мы не погранотряд НКВД, чувствовалось, что он принимал бы активное участие в борьбе с революционным движением.

Захвачено: ППШ, Пистолет /Вальтер/, и радиоаппарат без аккумулятора, батарей и антенны.

Обуви 5 пар. Одежды – два комплекта мужской, три комплекта женской, белья 8 пар.

Подпись – сотник «ПИДГИРСКИЙ»

Перевел с украинского:

ВР НАЧАЛЬНИКА І ОТД 2 ОТДЕЛА УКР «СМЕРШ»

ПРИК. ВО ГВАРДИИ МАЙОР

/ Д В О Р Н Ы Й /

-яс-8

Приватний архів В. Льницький. Ф. Архіву «СМЕРШ»

Прикарпатського військового округу.

Т. 3. Арк. 61–63.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2018 р.

Стаття рекомендована до друку 3.12.2018 р.